

● सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे. ● उजव्या बाजूचे अंक गुण दर्शवितात.

प्र.क्र.1 पुढीलपैकी कोणत्याही तीस (30) प्रश्नांची उत्तरे संपूर्ण वाक्यात लिहा.

(60)

1) पुढीलपैकी महाप्राण व्यंजन ओळखा.

(1) ह

(2) ळ

(3) क्ष

(4) ज

2) -ह्रस्व स्वरांचा उच्चार कसा असतो?

(1) जास्त लांबीचा (2) कमी लांबीचा

(3) मध्यम लांबीचा

(4) यापैकी नाही

3) अनुनासिकाचे दुसरे नांव काय?

(1) अंतस्थ

(2) उष्मे

(3) कठोर

(4) पर-सवर्ण

4) त, थ, द, ध, न, ल, स ही सात व्यंजने आहेत.

(1) ओष्ठ्य वर्ण

(2) दन्त्य वर्ण

(3) मूर्धन्य वर्ण

(4) तालव्य वर्ण

5) देवालय हा शब्द कोणत्या संधीचे उदाहरण आहे?

(1) विसर्ग संधी

(2) स्वर संधी

(3) व्यंजन संधी

(4) हतन्त संधी

6) 'मन्वंतर' या जोडशब्दाची संधी ओळखा.

(1) मन+अंतर

(2) मन्व+अंतर

(3) मनु+अंतर

(4) मन व अंतर

7) महा+ईश्वर

(1) महद्ईश्वर

(2) महेश्वर

(3) महीश्वर

(4) महिश्वर

8) कवि+ईश्वर हा शब्द कोणत्या संधीचे उदाहरण आहे?

(1) स्वर संधी

(2) व्यंजन संधी

(3) विसर्ग संधी

(4) यापैकी नाही.

9) संधी सोडवा - तेज:पुंज

(1) तेज:पुंज

(2) तेज+पुंज

(3) तेज+पुज

(4) तेज+:पुंज

10) पुढील वाक्यातील अधोरेखित शब्दाची जात ओळखा.

लोकमान्यांनी स्वातंत्र्याची प्रेरणा दिली.

(1) सामान्यनाम

(2) विशेषनाम

(3) भाववाचक नाम

(4) धातुसाधित नाम

11) भाववाचक नाम ओळखा.

(1) उंची

(2) शरद

(3) पुस्तक

(4) झाडे

12) मराठीत शब्दांच्या जाती किती आहेत?

- (1) पाच (2) सहा (3) सात (4) आठ

13) अनेकवचनी शब्द ओळखा.

- (1) बिया (2) गठ्ठा (3) कांदा (4) तारीख

14) तुमच्या वडिलांचा उल्लेख करताना तुम्ही कोणते वचन वापराल?

- (1) एकवचन (2) अनेकवचन (3) बहुवचन (4) आदरार्थी अनेकवचन

15) खालील शब्दाचे वचन बदला - जिभ

- (1) जिभेला (2) जिभा (3) जिभेचे (4) जिभेने

16) नर्तिका विरुद्ध लिंगी शब्द शोधा.

- (1) नर्तक (2) नर्तनकार (3) नर्तक (4) नृत्यक

17) साखरभात या शब्दांचे लिंग कोणते?

- (1) उभयलिंग (2) पुल्लिंग (3) स्त्रीलिंग (4) नपुंसकलिंग

18) पुढील गटातील एकवचनी रुप ओळखा.

- (1) वाटा (2) लाटा (3) काटा (4) खाटा

19) काळाचे मुख्य प्रकार किती आहेत?

- (1) दोन (2) तीन (3) चार (4) पाच

20) खालीलपैकी विसंगत शब्द ओळखा.

- (1) क्षीर (2) अब (3) नीर (4) वारी

21) तुम्ही सर्वजण प्रामाणिकपणे परीक्षा द्या. अधोरेखित शब्दाची जात सांगा.

- (1) नाम (2) सर्वनाम (3) विशेषण (4) क्रियापद

22) खालीलपैकी समानार्थी शब्दाचा गट ओळखा.

- (1) नग, खग, विहंग (2) कावळा, काक, वायस
(3) पद, उद्रक, सलील (4) सूर, असूर, दानव

23) 'मी अभ्यास करत जाईन' या वाक्याचा काळ ओळखा.

- (1) रीति भूतकाळ (2) रीति वर्तमानकाळ
(3) रीति भविष्यकाळ (4) पूर्ण रीति भविष्यकाळ

24) 'येते' या क्रियापदाचा मूळ धातू - ----- हा आहे.

- (1) ते (2) येते (3) ये (4) येणे

25) गणेशरावांना हाटेलच्या व्यवसायात नुकसान सोसावे लागले.

अधोरेखित शब्दांना योग्य वाकप्रचार ओळखा.

- (1) अंगावर शेकणे (2) गर्भगळीत होणे (3) प्रसन्न होणे (4) माशी शिंकणे

26) कमळ आणि बेडूक दोघेही चिखलात उत्पन्न झालेले म्हणजे.....असतात.

- (1) बंधू (2) पंकज (3) समानशील (4) अंबुज

27) 'आता पाऊस थांबावा' वाक्याचा प्रकार ओळखा.

- (1) आजार्थी (2) स्वार्थी (3) विद्यार्थी (4) संकेतार्थी

28) पूढील पर्यायातील अयोग्य शब्द निवडा.

- (1) प्रतिदिन (2) यशाक्रम (3) गावोगाव (4) पुरणपोळी

29) 'देह देवाचे मंदिर आत आत्मा परमेश्वर' या काव्यपंक्तीतील अलंकार ओळखा.

- (1) रूपक (2) व्यतिरेक (3) अनन्वय (4) उत्प्रेक्षा

30) पुढील म्हण अचूक पूर्ण करा. सारा गाव मामाचा

- (1) आपलाच असणे (2) एक नाही कामाचा (3) सर्व कामाचे असणे (4) सर्व गाव नात्यत असणे

31) समानार्थी शब्द ओळखा - आश्चर्य

- (1) विस्मय (2) शुक्रवार (3) अंश (4) आनंद

32) समानार्थी शब्द ओळखा - नदी

- (1) ओढा (2) झरा (3) रत्नाकर (4) सरीता

33) अष्टपैलू - अर्थ सांगा.

- (1) मनमौजी (2) सर्वगुण संपन्न (3) सज्जन (4) लबाड

34) अनुज शब्दाला विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

- (1) अग्रज (2) बहीण (3) दोस्त (4) जनक

35) पूर्ण पराभव करणे या अर्थाचा नसलेला वाकप्रचार -

- (1) धूळ चारणे (2) मात करणे (3) हातपाय गाळणे (4) नामोहरम करणे.

36) 'अशक्यप्राय वाटणारी गोष्ट घडणे' - वाक्प्रचार लिहा.

(1) साध्य ते असाध्य होणे.	(3) मुसळास अंकूर फुटणे
(2) अस्मान ठेंगणे होणे.	(4) आळशावर गंगा येणे.

37) मुलाचे पाय दिसतात म्हण पूर्ण करा.

1) घरात	(2) शाळेत	(3) पाळण्यात	(4) मैदानात

38) बाप रे केवढा मोठ्ठा हत्ती रिकाम्या जागी योग्य विरामचिन्ह वापरा.

(1) पूर्णविराम	(2) उद्गारचिन्ह	(3) अर्धविराम	(4) प्रश्नचिन्ह

39) वसंततिलका या वृत्ताचे गण ओळखा.

(1) य, य, य, य	(2) त, त, ज, ग, ग	(3) त, भ, ज, ज, ग, ग	(4) न, न, म, य, य

40) चेतनगुणोक्ती या अलंकाराचे उदाहरण ओळखा.

(1) हा आंबा नाही साखरच आहे.	(3) लहानपण देगा देवा । मुंगी साखरेचा रवा ।।
(2) चाफा बोलेना, चाफा चालेना ।	(4) ती रडली समुद्रच्या समुद्र

प्र.क्र.2 पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

(20)

1) संगणकासाठी युनिकोड प्रणाली थोडक्यात स्पष्ट करा.

किंवा

मोबाईलमध्ये P.P.T. तयार करण्याचे टप्पे थोडक्यात सांगा.

प्र.क्र.3 पुढील उतारा वाचून त्यावरील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

(5)

प्रत्येकाने जीवनात स्वस्थ असणे खूप गरजेचे आहे. त्यासाठी आपणांस सर्वप्रथम उत्तम आरोग्याचे महत्त्व लक्षात घ्यायला हवे. त्यानंतर स्वतःचे शारिरीक आणि मानसिक आरोग्य कसे सुधारू शकते आणि जीवनाचा आरोग्यदायी अनुभव कसा काय घेता येऊ शकतो हे देखील जाणून घ्यावे लागेल. प्रथमतः आपण जाणून घेऊ की आरोग्य म्हणजे काय? आरोग्य हा एक असा आनंददायी अनुभव आहे जो जीवनात आपल्याला सातत्याने शारिरीक आणि मानसिक स्तरावर जाणवत असतो. आपली ऊर्जा, मन आणि शरीर हे सतत समाधानकारक स्थितीची अनुभूती घेत असतात. आपले आरोग्य अबाधित राहिल्याने आपली उपयोगिता वाढते. आपण कोणत्याही क्षेत्रात सहजरीत्या यशस्वी होऊ शकतो. आनंद आणि तीव्रता हे आपले सहज स्वभाव बनून जातात. याउलट आपण आजारी असल्यावर आपली

आपल्याला आजारपण असल्यास आपले मन आणि शरीर हे दुर्बलता अनुभव करते. आपल्याला काहीही करावेसे वाटत नाही. सर्व शारिरीक प्रक्रिया असुरक्षित होऊन जातात. साधारण आजारी असल्यास दोन ते तीन दिवस तर कायमचा कोणता आजार असेल तर पूर्ण आयुष्य सुस्तपणे व्यतित होत असते. आरोग्य चांगले असणे अथवा बिघडले असल्याचा सर्वात मोठा परिणाम हा मानसिक स्थितीवर होत असतो. आरोग्य चांगले असल्यास आपण आनंदी आणि प्रफुल्लित अनुभव करतो. याउलट आपले आरोग्य बिघडले असल्यास बरे होण्यासाठी वेळ तर लागतोच शिवाय आपल्या मनात त्या काळात नैराश्याची भावना घर करून जाते. आरोग्य अबाधित

राहण्यासाठी नियमित व्यायाम आणि योग्य पद्धतीचा आहार - विहार असणे अत्यंत गरजेचे आहे. आपण एखादा मैदानी खेळ देखील खेळू शकतो ज्याने आपल्या आरोग्यात वृद्धी होऊ शकेल. त्याशिवाय नियमित चालणे, धावणे आणि पोहणे या क्रिया देखील उपयुक्त ठरू शकतील. आपल्याला रोगमुक्त जीवन जगण्याची इच्छा करणे आवश्यक आहे तरच आपण काहीतरी आरोग्यदायी जीवनशैली अंगिकारू शकतो. सध्या सर्वत्र एवढे प्रदूषण आणि अनारोग्य पसरले आहे की स्वतः प्रयत्न केल्याशिवाय आरोग्य प्राप्ती अशक्य आहे. आपण पाश्चिमात्य जीवनशैलीचा अट्टाहास सोडायला हवा नाहीतर आरोग्य अबाधित राहणे अशक्यच आहे.

चित्रपट - मालिका यांमधून जीवनाचे जे दर्शन घडवले जाते त्याचा आपण नकळतपणे स्वीकार करत असतो. त्यामुळे आपले मानसिक आरोग्य लयाला जातेच शिवाय व्यसने आणि चुकीच्या सवयी लागण्याची शक्यता देखील वाढीस लागते. म्हणजेच फक्त अनुकरण करण्याने वैयक्तिक, कौटुंबिक आणि सामाजिक अनारोग्य पसरलेले आहे असे म्हणावे लागेल.

प्रश्न क्र. 1 उताऱ्याला योग्य शीर्षक द्या. (1)

प्रश्न क्र. 2 आपले आरोग्य चांगले राहावे यासाठी आपण काय केले पाहिजे असे हा लेख वाचून आपल्याला वाटते ? (2)

प्रश्न क्र. 3 आरोग्य बिघडण्याची कारणे लिहा. (2)

प्र.क्र.4 पुढील उताऱ्याचा 1/3 (एक तृतीयांश) सारांश तुमच्या शब्दात लिहा. (5)

भारतीय संस्कृतीत गुरु हा शिर्षस्थानी मानला गेला आहे. प्रत्येक धार्मिक ग्रंथ गुरु हाच सत्य जाणण्याचा मार्ग आहे असे सांगतो. गुरुला जीवनात अनन्यसाधारण महत्त्व आहे कारण एका व्यक्तिमत्त्वा पलिकडे जाऊन गुरु सर्वांची काळजी करत असतो. गुरु जे सत्य जाणतो ते सत्य सर्वांना उपलब्ध व्हावे असे त्याला मनोमन वाटत असते. मानवी जीवनाचा उद्देश्य आणि शक्यता यांचा विचार केल्यास गुरुचे महत्त्व आपल्याला कळून येईल. माणूस आयुष्यात जे काही करत असतो त्याचा संबंध कुटुंबाशी आणि समाजाशी येतच असतो शिवाय माणसाचे व्यक्तिगत आयुष्यही त्यामुळे घडत असते.

मानवी जीवन सुखी, समाधानी आणि आनंदी बनावे असे सर्वांनाच वाटत असते पण त्याचा मार्ग कोणालाच माहीत नसतो. आपापल्या परीने सर्वजण आयुष्य सुखी बनवण्याचा प्रयत्न करत असतात पण त्यामध्ये ते यशस्वी होत नाहीत आणि वेगवेगळ्या परिस्थितीत अडकत जातात.

मानवी सर्व समस्या आणि प्रश्नांचे उत्तर गुरु जवळ असते. खरा गुरु जाणू शकतो की कोणता व्यक्ती कोणत्या समस्येने ग्रस्त आहे आणि त्यावर काय उपाय असू शकेल. गुरुचे काम फक्त शिकवणे आणि मार्गदर्शन करणे नसते तर व्यक्तीचे जीवन अंतर्बाह्य बदलले पाहिजे, त्यासाठी तो प्रयत्नशील असतो. गुरुला आपल्या संस्कृतीत देव मानले गेले आहे. गुरुमुळेच आपल्याला खऱ्या अध्यात्मिक ज्ञानाची प्राप्ती होऊ शकते. परंतु गुरुची कृपा प्राप्त होण्यासाठी आपल्याला संपूर्ण समर्पण करणे गरजेचे आहे. शिष्यत्व पत्करणे गरजेचे आहे.

गुरु करेल तेच बरोबर असे वरचेवर न मानता खरोखर तो मार्ग चालून बघावा लागतो. तसे जीवन बनवावे आणि जगावे लागते. तरच आपल्याला एका नवीन जीवनाची दिशा मिळू शकेल. त्यामुळे शिष्यच गुरु निर्माण करत असतात किंवा शिष्यत्व पत्करले की गुरु उपलब्ध होतोच.

प्र.क्र.5 पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 200 ते 250 शब्दांत निबंध लिहा. (10)

1) मी अनुभवलेली जत्रा.	3) पडक्या किल्ल्याचे मनोगत.
2) वृक्षवल्ली आम्हा सोयरी.	4) संगणक साक्षरता काळाची गरज.
	किंवा

पुढील ओळीचा कल्पना विस्तार करा.

(10)

सुसंगती सदा घडो । सुजनवाक्य कानी पडो.)